

Het leven in ons dorp – smid Batema.

Het leven in ons dorp - smid Batema.

Ik was een kind van een jaar of 5 toen ik me een beetje bewust werd van wat er allemaal om mij heen gebeurde.

Wij waren van Baflo naar Rasquert verhuisd en woonden boven op de wierde. Zo ongeveer bij ons voor het huis liep het regenwater beide kanten op.

Rasquert was toen nog een compleet dorp met alles d'r op en d'r an. Gewoon 'self supporting'. Een warme bakker -2 kruideniers en (nood) slager, 2 smederijen, een timmerbedrijf en een kuiperij, een garagebedrijf, een veevoederbedrijf, 2 schoenmakers, 2 petroleumventers, een brandstoffenhandelaar, een voerman, een beurtschipper, 2 kleermakers en een stoelenmatter. En...één van de schoenmakers was ook 'scheerbaas' en varkensfokker. Joap Oost was ook scheepssloper.

Voorheen bestond ook nog café van Ham (Meimaweg), waar Jan de voerman, Kee de commissienair en Jans de koeien verzorgde en hun zuster Oaltje de huishouding en het café runde.

In die tijd was iedereen bezig en probeerde het een en ander 'bij' te verdienen. Aan beide zijden van het dorp waren boerderijen die volop in bedrijf waren. (Meima en Asinga.)

Voor ons als kinderen was het een dorp met alle mogelijkheden. We hadden speelruimte genoeg en weinig tot geen last van drukte op de wegen omdat er nagenoeg geen autoverkeer meer was (oorlogstijd.)

De wintertijd was een heerlijke tijd. Als het ijs betrouwbaar was, gingen we schaatsen op de "grote gracht" van boerderij Meima. Dat mocht NOOIT eerder dan dat Doornbos het ijs had goedgekeurd en de arbeiders de baan over de gracht hadden geveegd. (Over sociale controle gesproken). Het schaatsen daar was een feest, omdat de gracht tussen de wallen lag en vrijwel verstoken bleef van de koude oostelijke wind. De hele jeugd was daar te vinden en als het leuk ging dan gleeed je met de slee van *Doornbos zijn hoge berg af*.

Maar ook, als het goed had gesneeuwd, gingen we bij 'smid Wierenga' met de slee naar beneden en kwamen over een door ons zelf gebouwde sneeuwdijk op het land van Doornbos. Gewoon feest en met de voltallige dorpsjeugd met rode gezichten.

Aan de van Ewsumweg was de smederij van Marten Wierenga gevestigd. Wierenga beschikte over een noodstal en daar werden de kwade paarden en dikke hengsten beslagen. De paarden werden dan echt vastgezet zodat enig verweer niet meer mogelijk was en de smid of zijn knecht veilig kon werken. We moesten daar bij zijn want de brandlucht van het hete ijzer op de paardenhoef gaf zo'n typische geur.

Smederij Batema was gevestigd aan de Meimaweg net boven aan de Wier. De weg vanaf Den Andel tot aan Batema was aan beide zijden van bomen voorzien. Bij Batema speelden we ook vaak. Soms in de schuur, maar dat mocht eigenlijk niet. In die schuur was Batema zijn ijzervoorraad, daar stonden een flink aantal stropakken (strobalen) en op de deel de lijkwagen. Op een rek hingen de zwarte kleden die over het paard -de paardenkwamen tijdens een uitvaart. Heel stiekem ben ik een keer in de lijkkoets gekropen met

Het leven in ons dorp – smid Batema.

verstoppertje spelen, maar ook maar heel kort. Je voelde dat dat absoluut niet kon en zeker niet mocht.

Buiten de smederij, aan de zijkant van het ‘magazijn’ aan de kant van van Ham, waren twee zandstenen bakken gemaakt met daarop een houten deksel. Daar mochten we onder geen beding bijkomen. Het waren bakken voorzien van een bepaalde vloeistof die gebruik werden bij het verzinken van materiaal. De voorwerpen die gemaakt werden gingen dan in die baden en daarna in een speciale trommel die ronddraaide om overtollig zink van de producten te verwijderen. Dat gaf een verschrikkelijke herrie die aan de andere kant van het dorp nog duidelijk te horen viel. In die tijd, het waren de oorlogsjaren, had Batema dus kennelijk wel elektriciteit en blijkbaar was het erg druk in de ‘verzinkerij’. Er werkten een aantal knechten. 2 – 3 man, allemaal echte smeden die daar werkzaam waren. Wisten wij veel, als kinderen, dat er ook *onderduikers* bestonden?

En als er een wagenwiel moest worden voorzien van een nieuwe ijzeren band. Geweldig. Buiten lagen, zowel bij Batema als bij Wierenga, molenstenen in de bestrating voor de smederij. In het asgat van de steen kwam de naaf van het wiel te liggen. Buiten werd een vuur gemaakt van turf en kolen waarin de ijzeren hoepel werd verwarmd en daardoor uitzette. Bij voldoende verwarming werd de hoepel door een aantal personen beetgepakt en om het houten wiel gelegd en direct met emmers vol water gekoeld. Daar stond je echt even bij stil. Wij hadden toen GEEN brandslang op het waterleidingnet, om te koelen en ook geen gasbranders om de hoepel te verwarmen.

Ook in de bakkerij bij Kampinga waren een aantal mensen werkzaam die niet goed Gronings praten, maar wisten wij veel?

Ik herinner mij één van die onderduikers bij Batema nog heel goed. Die man was Jo Prins uit Zeist. Een heel aardige man. Jaren later, na de oorlog kwam hij nog regelmatig met vrouw en kind bij Batema op visite. Met zijn zoon, Hans Prins, heb ik jaren lang een vriendschappelijke relatie gehad. Later hoor je dan ook dat deze Jo Prins een vliegtuigbouwkundige was en normaliter zijn werk vond op het vliegveld Soesterberg. En toch weet je als kind, hoe?, ik weet het niet, maar dat deze mensen niet door de Duitsers waren gestuurd. Dat voelde je intuïtief aan.

Ik herinner me nog dat een aantal Duitse legerwagens vanaf Warffum kwam. Je zei dan bij Batema in de smederij, dat er een aantal Duitse auto's van Warffum kwamen en even later was Batema alleen in de werkplaats.

In de hof van Van Ham, waar later kwekerij Brandenburg gevestigd was, stond een heel oud vervallen schuurtje. Later pas ontdekte je dat daar onder het dak een soort slaapplek was. Ik weet zeker dat gebr. van Ham daar niet sliepen.

Met Johannes Batema speelde ik regelmatig. Als we, veel later, over onze jeugd aan de praat kwamen, kwamen we zomaar op de ‘onderduikers’ en de fam. Prins.

Tegen de muur in de schuur stond een voorraad ijzeren platen. Als je die wegtrok werd een opening zichtbaar en daardoor verdween het personeel.

In de schuur, onder de stropakken was een vorstvrije ruimte die voor niemand zichtbaar was. En, je ging niet op de stropakken want daar stond de lijkwagen vóór. Hoe kunnen eenvoudige dingen zomaar een goede en soms een bizarre functie hebben.

Het leven in ons dorp – smid Batema.

Alles ging gewoon zijn gang en niemand vond het gek dat er wat meer mensen werkten. Het was (*smid hèt het drok – hai hèt twei knechten aan t waark) en daarmee was het klaar.

Zoals blijkt is Batema later onderscheiden voor zijn hulp aan onderduikers. Naar mijn mening zeer terecht. Gewone oprechte Groningers, die hun werk deden en zich lijdzaam verzetten tegen de onderdrukker. Mensen waardoor onze maatschappij groot is geworden die eerst gingen doen en daarna gingen praten en nog liever zwegen.

Freek Stuivenga.

De Historische Kring Baflo ontving deze oorkonde van dhr. Jannes Batema, waarvoor onze hartelijke dank.